

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője Rózsa Sándor főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A mi érdekeink.

Az országos pártpolitika ingoványos mezejére tévedni nem szándékozunk; ez nem is lehet hivatása lapunknak. Ma azonban, midőn a már ez őszszel vagy télen, de mindenesetre rövid idő multán bekövetkezendő országos képviselőválasztások előkészületei foglalkoztatják országszerte közönségünket: a nélkül, hogy a képviselőválasztások kérdésében felekezeti álláspontra akarnánk helyezkedni, — a mit épen annyira veszedelmes és azért elkerülendő dolognak tekintünk, mint megfordítva, egyházi kérdéseknél politikai pártszempontok előtérbe helyezését, — a mai viszonyok kétségkívül arra utalnak, hogy a közelgő választásoknál saját egyházi érdekeinket az országos politikai pártszempontok mellett még se hagyjuk egészen figyelmen kívül.

A klérikális és néppárti sajtó izgatásainak nem tulajdoníthatunk ugyan nagyobb jelentőséget, minthogy katolikus polgártársaink zöme, bármely országos polit. párthoz tartozzék is, szerencsére nem a szabadság- és nemzetellenes irányzat zsoldosait, hanem a liberális és hazafias érületű katolikus és más felekezeti vezérférfiakat fogja követni a választásoknál, a mint eddig is történt. Egyes esetekben azonban részint a kath. papság fanatikusabb elemeinek, részint a feudális érdekek képviselőinek, annyi erőszakoskodás után, sikerülhet a népámitás terén oly eredményeket érni el, a melyek a mellett, hogy az országra, annak békés fejlődésére nézve hátrányosak, reánk protestánsokra nézve is veszedelmesek lehetnének.

Ilyen veszedelmektől annyival inkább van okunk tartani, mert a mint a legutóbbi politikai nyilatkozatokból is látható, némely országos pártok vezérfiai minden igyekezetük daczára

sem képesek elhárítani maguktól bizonyos néppárti hajlamok gyanuját, a mi különben minden tisztán látó magyar ember előtt bizonyára régóta kárbaveszett igyekezet. Az ilyenfajta politikai akrobaták csalóka nemzeti és hazafiui erőmutatványai ne tántorítsanak el minket s ne feledtessék el velünk azt, hogy nemesak hazánk ügyének, hanem protestáns egyházunk jogos érdekeinek is akkor teszünk hasznos szolgálatot, ha nagy nemzeti hagyományaink s egész eddigi haladásunk biztosítására egyedül alkalmas *valóban liberális gondolkodású férfiakat juttatunk szavazatunk által az ország törvényhozásába.*

Egyházunk érdekében is óvakodnunk kellene tehát oly elemek támogatásától, a melyek részint az egyházpolitikai törvényjavaslatokkal szemben kifejtett opponálásuk, részint e törvények revíziójára való törekvésük által a szabadelvű haladásnak s a vallásfelekezetek egyenjoguságának ellenségei gyanánt tüntették fel magukat; mert az ilyenek, bárminő tetszetős érveléssel takargassák is benső hajlamaikat, csak a régi ránk nézve több tekintetben ma is nyomasztó kiváltságos egyházpolitikai és közjogi rendszer maradványainak fentartásán fognak munkálkodni.

Ma, midőn a kath. papság a feudális mágnásokkal együtt lázas sietséggel folytatja ugy a sajtóban, mint egyesületi uton az agresszív czélokra törekvő társadalmi szervezkedés munkáját; midőn egyik országos nevű politikus abban lát sérelmet a kath. egyházra nézve, hogy az állam a *legfőbb kegyuri jogból eredő funkcióit néha a református egyház főgondnokai által* (a milyen volt Tisza Kálmán és a milyen ma Bánffy Dezső báró) végezteti; ma, midőn a klérikális sajtó, sőt maga a kathol. főpapság is egyházunk fejeinek törvény-

biztosította „püspök“ czimét sem ismeri el, csak gunyolódásra használja: ma nagyon szükséges, hogy éberek legyünk s eddig nehéz küzdelmek árán megszerzett jogainkat alkotmányos uton elkoboztatni ne engedjük.

Egy felettebb elszomorító körülményre kell még ez alkalommal rámutatnunk, annak bizonyosságául, hogy mennyire érdekünkben áll szavazati jogunk gyakorlásánál egyházunkra is gondolni. A nyomorúságos 600 forintos lelkészfizetési minimum létesítése iránt nagy kilátásokkal tette meg konventünk tavaszi közgyűlése a kezdeményező lépést abban a biztos reményben, hogy legalább ennyit abból, a mit a sokat emlegetett 1848-iki törvény biztosított, már a következő 1897-ik évben bizonyára meg fogunk nyerni, annyival inkább, mivel ezt a kormány is kilátásba helyezte. És íme! mi lett a nagy várakozásnak, az opportunus lefelelicizálásnak eredménye?! A magyar pénzügyminiszter szept. 3-án tartott expozéjában annyit köztudomásra juttatott, hogy *„az egyházak segélyezésére felvett szükséglet emelkedik 100,000 frttal.“* Minthogy pedig konventi számítás szerint a 600 forintos minimum létesítésére 210,500 frtot kellett volna a költségvetésbe felvenni: világos dolog, hogy a kormánynak nincs szándékában a konvent kívánalmának már a jövő évben eleget tenni, mert e célra 100,000 frt még akkor sem volna elég, ha ez összeg egészben a ref. egyház céljaira volna szánva. Tehát ismét csak silány reménység; még csak nem is *„dotációcska“*!!

Ha a revizionisták s a nyílt és titkos néppártiak megerősödve kerülnének ki a következő képviselőválasztásokból: akkor talán még azt a keveset is elveszik tőlünk, a mink van, az új ezredév nagyobb dicsőségére.

Legyünk tehát óvatosak és buzgók alkotmányos kötelességünk teljesítésében!

B. L.

Gabnaszedés után.

Megtörtént ismét, hogy az egyháziak, házról-házra járva, *összeszedték* azt a gabonát, a miből aztán kiadhatta, kimérhette a gondnok a lelkész, a tanítók és a harangozó több, avagy kevesebb illetményét.

Az idén annyi búza és annyi árpa termett az ágyai határon, a mennyi nem termett egyszer sem 29 év leforgása alatt.

Most tehát azt lehetett várni, miszerint mindenki zúgolódás nélkül adja a gabonát és adja mindenki csakis az elejét a tiszta búzának.

Hiába vártuk ezt. Most is akadtak, mint más esztendőben is voltak, a kik zúgolódva fizettek; akadtak, a kik ocsút, avagy második búzát akartak adni s kínálták üszkös búzájokat is.

Az egyháziak azonban csakis az első búzát vették el, csakis tiszta búzát vettek el s megpirongatták

az üszkös búzával vagy ocsúval fizetni akaró szűkkebiű egyháztagokat.

Hogy ezt tegyék, hogy így járjanak el, én tettem a legszigorúbb kötelességükké, figyelmeztetve őket esküjökre, a melyben azt fogadták, hogy hivatalos teendőik végezésénél lelkiismeretes pontossággal járnak el.

A nyomatékot a „lelkiismeretes“ szóra fektettem, s ebből kifolyólag győztem meg őket affelől, hogy esküjük ellen vétének, ha nem első és nem tiszta búzát hoznak.

Ugyis cselekedtek, a mint én kívántam s nekünk nincs okunk a miatt panaszkodni, hogy lélek-ocsúval fizettek ki.

Nincs okunk panaszkodni! . . . és én mégis panaszos szokat vetek papírra ez alkalommal. Panaszkodom nem az egyháziak, nem az egyházközség gabonát fizető tagjai, nem is a hozott gabona ellen, hanem panaszt emelek a fizetés módja, a fizetés rendszere ellen.

* * *

Házról-házra járnak a mi egyháziaink s a meg-rakott kocsiról egyenesen mérik le, a gondnokkal együtt, kinek-kinek a maga illetményét.

Más egyházközségben az egyháztagok viszik, hordják a gabonát az ekklézsia nagy magtárába (nálunk nincsen magtára az ekklézsianak) s onnan méri ki a gondnok a megállapított lelkészi s tanítói illetményeket.

Melyik mód a jobb, melyik rendszer a bevalóbb: kár volna vitatni. A hány ház, annyi szokás . . . s ha a szokás jónak válik be: nem baj, ha természeté válik is.

Akár így, akár úgy, akár amúgy, szóval bármiként *szedetik* is össze a kálvinista belső emberek gabona-illetménye az egyház tagjaitól: a *szedést* elítélendőnek tartom, — legalább én elitélem mindenesetre.

Ha *szedik*: alkalom szolgáltatik a rosszakaratnak s talán a jóakaratsnak is (kivált ha nem veszi el az egyházi vagy a gondnok a kínált roszt gabonát) arra, hogy szóval is kifejezést adjon azon meggyőződésének, miszerint a lelképásztor csak olyan *szolgája* neki, mint akár csak a barompásztor, avagy a csószók. A különbség legfeljebb csak az, hogy ezek magok indultak el kocsival és magok szedik össze gabonailletményeket, — míg a lelkészi és tanítói gabonailletményeket (nem is olyan nagyon régóta ám!) a gondnok avagy az egyházi szedi össze és szolgáltatja kézhez.

Ez a különbség nem is különbség tulajdonképen. Huszonkilencszer éreztem már lélekölő hatását ezen irtózatoss gabnafizetési módnak és rendszernek. Huszonkilencszer tettem fel már magamnak ezt a kérdést: mit vétettek a kálvinista belső emberek, hogy ilyen gabnafizetési mód és rendszer által, mód- és rendszer nélkül aláztatik le tekintélyük a földnek poráig?! . . .

Okom, nagy okom is volt ezen kérdés feltételére, mert tudtam, miszerint nemcsak Ágyán, hanem megyeszerte (t. i. Aradvármegyében) olyan gabonával fizették a községi jegyzőket, a mely a község földjében termett, vagy a melyet piaczon vett a gazda. Es nem olyan gabonával, a melyet a szérűről mertek fel, hanem jól megrostált s minden idegen elemtől megtisztított, majdnem szemenszedett búzával. Már pedig nem volt soha, nincs, nem is lesz, nem is lehet olyan községi jegyző, a ki többre érdemesíthette, érdemesítheti s fogja érdemesíteni magát, mint a mire a kálvinista belső emberek a leghatározottabban érdemesek.

Még inkább okom lett aztán ezen kérdés feltételére akkor, a mikor elhatározta a vármegye és pedig elhatározta az egyes községek megkérdezése nélkül, miszerint jövőre pénzül fizetendők a jegyzői gabonailletmények úgy,

hogy 20 köből búza, 20 köből tengeri és 20 köből zab-illetmény 400 frttal váltandó meg, — tehát a búzának köble 10, a tengerié és a zabé 5 frtjával.

Ezt a határozatot nem fogadták el az egyes községek, mégis érvényre jutott ez az egész vármegyében, mivelhogy a községi képviselőtestületnek e tárgyban hozott határozatát a jegyző megfeleltette s ezt a felebezést a megye törvényhatósága jogerőssé tette.

Helyesen, nagyon helyesen járt el ez ügyben a megye törvényhatósága, mert hiszen az önkormányzat érvényes nemcsak alulról felfelé, hanem érvényesnek kell annak lennie felülről lefelé is.

Miért tartózkodnak tehát egyházi felsőbb hatóságaink az egyházi autonomia érvényességét, a belső emberek fizetésének javítása céljából, felülről lefelé is alkalmazásba venni? Ez előttem megfoghatatlan volt minden időben.

Milyen hatalmas lendületet adna ez az alkalmazás a lelkesi és tanítói fizetések emelkedésének akkor, ha az egyházkerületi közgyűlés kimondaná határozatilag, hogy a belső emberek gabnailletménye természetben nem adható többé, hanem pénzben kell azt kiszolgáltatni és pedig a búzát 10 s az aljgabonát (tengeri, árpa, zab) 5 frtjával tartoznak az egyházközségek megváltani köblönként minden egyházmegyében.

25 köből búzával s 25 köből aljgabonával szemben, 10 évi piaci ár felvétele mellett, évenként 150 forint fizetésjavítást eszközölne ez a határozat, a legbizonyosabban.

Az egyházmegyék csak nem tiltakoznának ezen határozat ellen?! Igen de, hát az egyházközségek presbiteri gyűlései?... Azok tiltakoznának, — talán kivétel nélkül.

De mit árthat ez a tiltakozás a belső embereknek, ha az ő felebezésüket nemcsak elfogadja, hanem jogerőssé is teszi úgy az e. megye, mint az e. kerület?... Semmit, bizonyára épen semmit sem!

És ha Aradvármegye törvényhatóságát senki sem nevezte jogtörőnek azért, hogy a jegyzői fizetéseket, a gabonaár 10 és 5 frtban megállapítása által, évenként 160 forinttal emelte, úgyszólván csak egy tollvonással: talán csak az e. megyék és az e. kerületek sem követnének el jogtörést akkor, ha élnének — a belső emberek javára — azon joggal, a mivel élt Aradvármegye a jegyzők javára?! Nem, bizonyára nem, semmiképen sem!

Hanem hogyan állanak az akciók e tekintetben egyházi téren? Nagyon siralmasan!

Most két éve arra indult mozgalom egyházmegyénkben, miszerint a gabonát ne vékával, hanem kgr.-mal mérjék ezután a belső embereknek, mert így a szemetes búzából, a lélekocsúból is egy kgr. csak egy kgr., épen úgy, mint a legszebb tiszta búzából. A különbség csak az, hogy ebből kevés, amabból sok kell egy kgr.-ra.

Ez a különbség tehát javára válnék a belső embereknek. Kár így is lenne az árkülönbözet folytán, de ezt a kárt meglehetősen ellensúlyozná a mennyiség.

E tekintetben papiroson is volt már az indítvány, ámde nem merték azt a zöld asztalnál még csak tárgyalni sem s így papíron maradt az s ott is lesz ad grékász kalendász.

A kálvinista belső emberek most is, ezután is vékával kapják az ocsút, mert a fizető egyháztagokat nem szabad haragra ingerelni, mivelhogy a haragra ingerlés a nazarénusok aklába kergeti őket.

Haragudjatok, de ne vétkezzetek! Így int az Irás.

És én azt mondom, hogy vétkeznek azok, a kik haragusznak azért, ha véka helyett kgr.-mal fizetésre szorítatnak az e. megye által. Még inkább vétkeznek pedig azok, a kik a miatt fognának haragudni, hogy a búzának köblét 10 s az aljgabonáét 5 frtjával kellene jövőre, e. kerületi végzés folytán, fizetniök.

A vétkezőket — szerintem — nem jutalmazni, hanem büntetni kell, hahogy megjavítani akarjuk őket.

Ajánlom ezen fejtegetést felsőbb hatóságaink becses figyelmébe!...

Ágya, 1896. szept. 16.

Nagy Sándor,
ev. ref. lelkész.

TANÜGY.

A református népiskola.

IV.

A tanterv.

Előző közleményemben kimutattam, hogy a népiskolákat mintaiskolákká nem azok a külső kellékek teszik, a melyek legtöbb esetben csak a látszat kedvéért emelt olyan Potemkin falubeli paloták, melyek az igazság szemüvegén keresztül vizsgálva nyomorult földalatti putrikká süjdednek,* hanem azok a szakképzett tanítók, a kik éltető lelkei tudnak lenni az iskolának.

Most áttérek a népiskolai tantervre. Megjegyzem, hogy új tantervem, melyet elfogadás végett a főtiszteletű egyházkerülethez is be fogok terjeszteni, a doktrinár tanok teljes mellőzésével, a gyakorlati hasznavehetőség szempontjából állítottam össze. S e helyen is tisztelettel kérem tekintetes szerkesztő urat, legyen kegyes ezen kicsinynek látszó, de lényegében fontos tárgynak becses lapjában helyet adni.**

Az ev. ref. népiskolák számára készített tanterv.

A népiskolai tanterv mindenben és minden fokon a tanulók fejlettségéhez és képességéhez, nem pedig a tudományok tárgyi természetéhez alkalmazkodik, mert célja nem rendszerbe foglalt ismeretek közlése által a tudományok mélyére hatni, hanem a növendékeket az ismeretszerzés módjával, mint az önképzés eszközeivel megismertetni, a szunyadó érzületet nemesíteni s az ingatag és tétova akaratot erkölcsi elvek által itányítani.

A cél elérésére szolgáló eszközök: a példaadás, a nevelés, a módszeres oktatás s olyan tankönyvek alkalmazása, melyek a tudvágyat felébresztik s a tanulást és önképzést a növendékekkel megkedveltessék.

A tanító egyénisége.

A néptanító egyénisége a népiskola hármónikus céljaihoz képest két szempontból bírálható meg t. i. mint nevelő, és mint oktató.

Mint nevelőnek, főleg példaadással kell kimutatni, hogy úgy magán, mint hivatali és társadalmi életét a vallásos hitben gyökerező erkölcsi elvek szabályozzák, s hogy helyesen ismeri azon viszonyt, melyben áll az Istennel, emberekkel és a világgal. A tanító a növendék egyéniségét felismerve, a népiskolában egy olyan édes

* Beh sok ilyen palotáról szóló jelentés küldetik be évenként a közokt.-ügyi miniszteriumba, a melyeknek sem teteje, sem oldala, alapja pedig a felületesség. Majd megvizsgáljuk ezeket is. V. J.

** A közérdekben mindenkor teljes készséggel. Szerk.

anyát helyettesít, a ki a nevelésben szükségelt szigort mindenkor jóakaratu tapintattal tudja párosítani. Magán és társadalmi életének példányszerűnek kell lenni, s pártoskodások és alsóbb rendű mozgalmakban alárendelt érdekekért nem vezetetni, hanem erkölcsi elvekkel neki vezetni másokat, hogy példája által a föld sava, a világ világossága, igazi néptanító legyen.

A módszeres oktatást illetően a néptanítónál fődolog a gyermekek egyéniségének felismerése, s a tantárgyak terjedelmének, nyelvezetének és céljainak a gyermek nyelvéhez, felfogó képességéhez és általános emberi rendeltetéséhez mért alkalmazása.

A tanmenet népiskoláinkban az összerakó; s az erre épített módszerek közül az a legjobb, a melyikkel legkevesebb idő alatt legtöbb eredményt lehet elérni. A kik az elméletben megállapított módszertani elvek minden tételéhez szorosán ragaszkodnak, azok igen sokszor feláldozzák a formának a lényegét.

A mi a tananyag terjedelmét illeti, a népiskolai tanterv csak a maximumot adhatja; részint azért, hogy a tanítók elé egy ideális magaslaton levő célzt tüzzön ki, részint pedig, hogy némelyek a minimumot meg ne tegyék viszonylagos maximumnak.

A népiskolai hat éves tanfolyam három fokozatra osztatik u. m. A) *A közvetlen szemlélet által előkészítő fokozatra*; ide tartozik az I. II. osztály; B) *A közvetlen szemlélet által előkészítő fokozatra*; ide tartozik a III. és IV. osztály; C) *A rendszerző fokozatra*; ide tartozik az V. és VI. osztály.

Tantárgyak:

I. Vallástan.

1. Bibliai történetek, imák, zsoltár és dicséretversek.
2. Bibliasmertetés.
3. Hit és erkölcsstan a konfirmációra előkészítés.
4. Egyháztörténelem.

II. Magyar nyelvtan.

1. Beszéd s értelemgyakorlatok.
2. Írás, olvasás.
3. Nyelvtan.
4. Fogalmazás.

III. Mennyiségtan.

1. Számtan.
2. Mértan.

IV. Földrajz.

1. Hazai.
2. Általános.

V. Történelem.

1. Hazai történelem, polgári jogok és kötelességek ismeretével kapcsolatosan.
2. Egyetemes történelemből életrajzok.

VI. Természettudományi tárgyak.

1. Természettudomány.
2. Természettan.
3. Gazdasági és kertészeti gyakorlatok.

VII. Éneklés.

VIII. Rajzolás.

IX. Testgyakorlat.*

* A háziipart azért hagytam ki, mert annak a népiskolába vitele ellen nemcsak az iskola célja, hanem a gyermekizom idegrendszere is tiltakozik. Afrikában talán még háziiparral is lehet kenyeret keresni, de Európában végleg elnyomta azt a gyári ipar; példa rá a h.-nánási szalmakalap gyár. Faluhelyen mindenütt az u. n. Kosár Pisták a legszegényebb emberek. Ez is az a bizonyos falubeli palota, mely nem szilárd anyagból, hanem festett papírutánzatból készült.

I. Vallástan.

I-ső osztály.

Az I-ső osztályban a vallástanítás célja az, hogy a növendék ismerje meg saját magát; testének részeit; ismerje fel, hogy neki okos, gondolkodni tudó lelke van; ismerje meg az édes anyai szeretetet, az apa fáradhatatlan munkálkodását, s gondoskodását a családról; ismerje fel a testvérek, tanítójához és tanulótársaihoz való viszonyt; tanulja meg, hogy miért kell dolgozni s szeretni a szülőket, testvéreket, tanítókat, tanulótársakat. Ismerje meg a fákat, fűveket, virágokat; a bogarakat; a vízben élő halakat, békákat; a madarakat s az emlősöket; de nem rendszeres ismeretszerzés, hanem az érzület nemesítése céljából; hogy ne bánja azokat hanem gyönyörködjenek azokban, s ha nem érti is még, de érezze ártatlan szíve hogy a látható valóságokat egy láthatatlan Isten teremtette.

Az I-ső osztályban tehát megismeri a gyermek a családot s azokhoz való viszonyát, s Istent, mint a világ teremtőjét és Gondviselőjét s az emberek szerető édes Atyját.

Tervrajz:

Az emberi test részei. Miért tud gondolkodni az ember? Az édes anya a háznál. A kenyérkereső édes apa. A jó testvérek. A játszó és tanuló társak. Az iskola és a tanító. A fák, fűvek és virágok. Az apró bogarak. Az éneklő madarak. Kis csikók, borjúk és bárányok.* Mi van az égen? Ki lakik az égen? A világ teremtése. József története. A gyermek Jézus engedelmeskedik szüleinek. Jézus a gyermekek barátja.

Reggeli, esteli, tanulás előtti és utáni imák.

II-ik osztály.

Ezen osztályban a bibliai történetek tanításának az a célja, hogy felismerje a gyermek a szülők és tanítók s mindennekfelett az Isten jóságos gondviselését s ennek viszonzásául tudjon engedelmeskedni s háládatos lenni.

Tervrajz:

a) A beszéd s értelemgyakorlatok elbeszélő részének célja az érzületre és akaratra hatás lévén ennek tárgyai ezen osztályban is a vallásos nevelésre előkészítő anyag köréből veendő. Az illedelmes magaviseletre vonatkozó utcai, iskolai, templomi szabályok ezen a fokon tanítandók. b) Ábrahám és Izsák. Ézsau és Jákob. Mózes története. A tiz parancsolat. Dávid története. Absolon a rosz fiu. Bölcs Salamon. Jézus születése. Tanítványok választása. A virág-vasárnap története. Jézus engedelmes mind haláláig. Az Atya megdicsőíti az ő Fiát.

Az I-ső osztályban tanult imádságokhoz: Uri imádság; étel előtti és étel utáni imádság.

III-ik osztály.

Ezen osztályban a bibliai történetek tanításának célja az, hogy a gyermek ne csak felismerje a szülők és tanítók s mindennekfelett az Isten jóságos gondviselését és ezek viszonzásául ne csak engedelmes és hálás tudjon lenni, hanem hogy lássa, miszerint már e földi életben is, az erkölcsi világrendben is az erényt jutalom, a bünt büntetés követi; hogy ezen a világon a jutalom a szív tisztaságából eredő belső csendesség, a siron túlpedig az örökélet csendes nyugalma.

* A naiv nyelvezeten s tárgyakon ne ütközzék meg a t olvasó. A gymnasium és szakiskola a tárgy természetéhez a népiskola pedig a gyermek egyéniségéhez alkalmazza a tantervet. V. J.

Tervrajz:

1. A teremtés története. 2. Első szüleink; a bünbeesés. 3. Kain és Ábel. 4. Az özönvíz. 5. Ábrahám. 6. Izsák és fiai. 7. József története. 8. Mózes. 9. Egyiptomból kijövetel. 10. Kanaán elfoglalása. 11., 12. A bírók. 13. Saul, az első király. 14. Dávid. 15. Salamon. 16. A babyloni fogság. 17. Jób története.

Az eddig tanult imádságokon kívül a betegségben és felgyógyuláskor mondandó imádságok.

IV-ik osztály.

Ezen osztályban a bibliai történetek tanításának a célja az, hogy a gyermek tudatára jusson annak, miszerint: „Minket a bün átok alá rekesztett” s bár akarunk van is a jóra, de hogy azt véghez is vigyük, nem tehetjük. Hogy az Isten Fia az, a ki tudományával megjobbította a világot, *életével* példát mutatott, *halálával* megszabadított, *feltámadásával* örök üdvösséget biztosított számunkra az Isten előtt.

E végett az újszövetségi történeteket úgy kell felmutatni, mint a melyek az egy édes Atyát és az általános emberszeretetet predikálják, a Krisztus életét pedig, mint a mennyei Atya és az emberszeretet példányképét. Ő maga mondta — s ha másképen lenne, nem mondta volna — (Ján. 14. r. 2. v.): En azért jöttem, hogy a mennyei Atya akaratját teljesítem, s hogy a szegény bünösöknek hirdessem az evangéliumot. Hogy az ő halálát és feltámadását olyan üdvintézménynek ismerje a gyermek, mely megszabadított bennünket a bünből s annak következményétől, a kárhozattól. Végül rávezetendő a gyermek, hogy minden erkölcsileg jócselekedet a hitben gyökeredzik.

Tervrajz:

1. Milyen viszony volt a Krisztus előtt a különböző társadalmi állású emberek között. 2. Hogy vélekedtek az óvilágban az emberek Istenről, az emberi élet céljáról, a sirontúli életről. 3. K. János hirdeti a Messiás eljövetelét s egyengeti az ő ösvényét. 4. Jézus, a Sz. Háromság második személye emberi testben megjelen. 5. János bizonyágtétele; Jézus megkísértetik az ördögtől s tanítványokat választ. 6. Jézus a hegyi prédikációban megmagyarázza a törvényt; megmagyarázza, hogy hogy kell az embernek Istennek tetsző életet élni s kimutatja, miben áll az igazi boldogság. 7. Jézus az irgalmas Samaritanus példájában az igazi felebaráti szeretetről, — 8. a tékozló fiu példájában az Isten megbocsátó kegyelméről, — 9. a gazdag és Lázár példázatában a jök sirontúli jutalmáról s a gonoszok büntetéséről, — 10. a farizeus és publikánus példázatában, hogy a kegyesség és hűség jutalmát nem érdemünkért, hanem kegyelemből adja az Istennek irgalma, — 11. a vég, vagy utolsó ítélet példázatában az embernek halál utáni állapotáról tanít. 12. Jézus Istentől nyert erejénél és hatalmánál fogva csudákat tesz; a kapernaumi százados szolgáját meggyógyítja; Lázárt feltámasztja; 5000 éhező embert megvendégel; a háborgó tengert lecsendesíti. 13. A Virág-Vasárnap története. 14. Az Urvacsora szerzetése. 15. A szenvedő Jézus. 16. Jézus halálra ítéltetése s halála. 17. Jézus feltámadása. 18. A hitetlen Tamás. 19. Az Atya megdicsőíti az ő szerelmes Fiát. 20. A Pünköszt története. 21. Péter téríti a zsidókat. Pál a pogányoknak predikálja az evangéliumot.

Az eddig tanult imádságokon kívül az apostoli hitforma; templomba menetelkor és kijövetelkor mondandó imádságok.

V-ik osztály.

Ezen osztályban a vallástanítás célja az, hogy a növendékek által a bibliai történet alapján elsajátított

hit- és erkölcsstani igazságok rendszerezve legyenek, s hogy a bibliát úgy ismerjék meg, mint a mi hitünk és cselekedetünk zsinórmértékét. Hit- és erkölcsstani tanításunkon — más vallásúak gyűlöletének teljes kizárásával — keresztül kell vonulni a józan kálvinista színezetnek; t. i. hogy a mi vallásosságunk sem a külsőségek pusztá betartásává nem süllyed, sem túlzó szenteskedő rajongássá nem fajul; hanem a hit és józan ész világánál imádjuk Istent lélekben és igazsággal, s hitünket jó cselekedetek által mutatjuk ki.

A mi hit- és erkölcsstani tanításunk tárgyai tehát a biblia s onnan merítve, a kálvini instituczió alapján, a következők:

Tervrajz:

1. Az ószövetségi könyvek, eredetüket és tartalmukat tekintve. 2. Az egyes könyvek rövid és vázlatos ismertetése. 3. Az újszövetségi könyvek, eredetüket és tartalmukat tekintve. 4. Az egyes könyvek rövid és vázlatos ismertetése. 5. Istenről. 6. A teremtésről és gondviselésről. 7. Az ember teremtése s a bünbeesés. 8. Jézus, mint történeti személy. 9. Jézus szabadítói munkája. 10. A megigazulás. 11. A Szent-Lélek. 12. A halál és feltámadás. 13. Az utolsó ítélet. 14. A ker. Anyaszentegyház. 15. A sákramentumok. 16. Isten ismerete; szeretése; akaratán való megnyugvás, benne való bizodalom; iránta érzett tisztelet és hála. 17. Testünk, vagyonunk és becsületünk iránti kötelességeink. 18. Felebarátaink élete, vagyona és becsülete iránti kötelességeink. 19. Különbözőbb kötelességeink.

Imádságokból az eddigiek ismételtetnek, s a lelkész által a templomban mondani szokott imák magyaráztatnak.

VI-ik osztály.

Ezen osztályban a vallástanítás célja az, hogy a növendék megismerje azon küzdelmeket, a melyet a keresztyén vallás a pogány és zsidó vallással folytatott, míg végre az igazság erejével meggyőzte a világot, s teljesen meg fogja győzni akkor, a mikor minden térd a Jézus Krisztus nevének tiszteletére fog meghajolni. Meg kell ismerni azon emberi találmányokat, a melyek a biblia tanításával merőben ellenkeznek. A reformációt s különösen a kálvini irányzatban az iskolákat, mint a belmissió legkiválóbb tényezőjét, mint az egyház vetyemnyes kertjét, valamint a presbiteri szervezetet, melynek nem pusztán az egyház anyagi érdekeinek megvédése, hanem a vallás-erkölcsi élet ápolása és fejlesztése a főfeladata.

A hazai reformáció történetét a nemzeti történettel — mint a melylyel egymástól el nem választható szerves összefüggésben van — együttesen kell tanítani s kimutatni, hogy a magyarországi ev. ref. egyház mindenkor a nemzeti törekvések ápolója és védelmezője volt.

Tervrajz:

1. Az első keresztyén egyház megalapítása. 2. Az első keresztyének istenisztelete. 3. Üldözés a pogányok és zsidók részéről. 4. A remetei és szerzetesi élet kifejlődése. 5. A keresztyén vallás a római birodalomban államvallássá lesz. 6. A muhamedánizmus. 7. A papok eltérnek a keresztyén vallás igazi rendeltetésétől. 8. A keresztyén egyház két részre szakad. 9. A vallásba emberi találmányokat csusztatnak be. 10. Luther, Zwingli és Kálvin. 11. Hol van elterjedve Európában a protestáns vallás. 12. Mik azok a sekták, mi a baptizmus? 13. Hogy terjedt el hazánkban a reformáció? 14. Rudolf és Bocskay. 15. II. Ferdinánd és Bethlen. 16. III. Ferdinánd és Rákóczy György.

16. A gyászos korszak I. Leopold alatt. 17. II. József és a türelmi rendelet. 18. Az 1790/1-iki országgyűlés.

Imádságokból az eddigiek gyakorlása. A lelkészek által használt imádságos könyvekből a növendékekkel együttes imádkozás.

Vincze József.

(Folyt. köv.)

Egyházkerületi, elemi B. tantervünkhöz.

Azon hármastól vezettetve, hogy egyfelől az új egyházpolitikai s egyháztársadalmi viszonyok közt egyházközségi iskoláinkat az intenzivebb vallásérkölcsei nevelés céljából jobban felhasználhassuk, másfelől az állami követelmények teljesítésénél a tulhajtást mellőzzük s végül, hogy az iskoláztatásnál észlelhető miseriák eitüntetését is munkáljuk, kockáztatok meg néhány szerény észrevételt, illetve óhajtók némely kívánalmakat elmondani a következő pontban:

1. Mivel felettebb hátrányosnak tapasztaltam azt, hogy a III-ik osztályba lépő növendék, mely eddig beemlézés útján, illetve könyvből nem tanult, egyszerre ötféle, könyvnélküli lecckével árasztatik el: Természetrájt s az Életrájtokból történelmet ne kezdjünk vele taníttatni.

2. A természetrájt ne, mint eddig, három tanévben, hanem az állami tanterv szerint csak az V—VI-ik osztályban taníttassuk és pedig ne nagy terjedelemben, mint azt némely egyházközségünk iskoláiban biztos tudomásom szerint teszik, mert az állami tanterv három tanítójú népiskolában megelégszik heti 1—1 tanórával is.

3. Az állami tanterv a történelmet két tanéven át követeli s mi négyet foglaltunk le vele. Véleményem szerint tekintettel arra, hogy a VI-ik osztályban mi igen terjedelmes Egyháztörténetet is taníttatunk, tekintettel az Életrájtok cz. könyvből raktáron lévő készletre: úgy járhatnánk el helyesen, ha az Életrájtok cz. könyvet a IV-ik osztályban olvasó könyv mellé használhatnók s összefüggő történetet a V—VI-ik osztályban taníttatnánk az egyházkerületi tankönyv anyagának két évre osztásával az ott található alkotmánytani ismeretekkel együtt.

4. Mivel az állami tanterv nem szól külön tantárgyként Egyetemes Történelem-ről, tehát az, a mi tantervünkből is egyszerűen hadd legyen kihagyva.

5. Az egyházkerületi, földrajzi tankönyv túlterjedelmes voltának hátrányos hatásán kívül tapasztalható lévén azon baj is, hogy, mivel a többi osztályok számára egyházkerületünk tankönyvet nem adott ki, a tankönyvek használatba vételével gyakori, helytelen eljárás érvényesül: kívánatosnak vélném egyfelől annak kötelező erejű kimondását, hogy a B. tanterv szerinti anyagot már a III-ik osztály az egyházkerületi tankönyvből meríti s a IV-ik ugyanabból folytatja, másfelől azt, hogy az V—VI-ik osztály számára lenne egyházkerületileg approbálva pl. a Vargyas-féle miniszterileg is ajánlt s a mellett olcsó — 16 kros — tankönyv s így ne fordítanánk e tantárgyra több tanórát, mint az állami tanterv kíván, mely pl. négy tanórával bíró iskolánál is a II-ik osztálynál 1, a IV-iknél 2, az V—VI-iknél 1—1 tanórát szab meg; tehát a négy osztálynál öt tanórát, pedig én tudom, hogy egyes egyházközségeinkben nyolcz tanóra is fordíttatik erre.

6. Határozottan felekezeti érdekeink negligálásának tartom, a mit az olcsó könyvekkel elkövettünk. Megvetetjük növendékeinkkel a különböző, drága Olvasókönyveket, — nálunk pl. az V—VI-ik osztályuakkal a

72 kros Gyertyánffy-, Kis- és Radó-félet, — holott azok olvasmányai felekezeti céljainkat nem szolgálják és pl. az V—VI-ik osztályában egyetlen vallásos, prózai olvasmány sincs.

Kezem közt van az egyetemes, református, tanügyi bizottság által 1871-ben „Ó és Új Testamentomi Szent Történetek“ cz. a. kiadott népiskolai olvasókönyv s ime ebben 84 kisebb-nagyobb ótestamentomi s 66 újtestamentomi olvasmány szerepel céljaink szerint feldolgozva és pedig igen épületesen pl. a Jézus Krisztus különböző tanításai, avagy egyes apostolok előadásai a hitről, szeretetről stb. verses tanulságokkal, bibliai és dicséretversek beszövéssel. Mily áldásos lehetett ennek használatára!

Rendkívül sürgősnek vélném hogy egyházkerületünk adjon ki közkötelezőleg Olvasókönyvet és pedig a III-ik osztálynak tulnyomólag bibliai történetekkel, továbbá vallásos elbeszélések- mesék- és költeményekkel, kevés természetrajzi, egészségügyi olvasmányokkal ellátva; a IV-ik osztály számára hit- és erkölcsi elvek feldolgozásával s tanulságok elvonásával készített elmékedések-, elbeszélések- s történetekből, továbbá vallásos és hazafias költeményekből, a mellett néhány természetrajzi s egészségügyi olvasmányból összeállítva, s végül a V—VI-ik osztály számára egyháztörténeti, még pedig tulnyomólag hazai tárgyú, továbbá a földmívelés, ipar, kereskedés, alkotmánytan és egészségügy köréből vett olvasmányokkal, vallásos és hazafias költeményekkel.

7. Tanügyi önkormányzatunk árnyában s jelenlegi szervezetünk mellett az iskolaszékek — tapasztalatom szerint — sok helyen igen könnyedén bálnak el az annyira fontos fogalmaztatási gyakorlatokkal, illetve az e téren is gyakorlandó, köteles ellenőrzéssel, de meg a tantárgyhalmazok miatt jelenleg e téren nem is nyújthatjuk növendékeinknek az iskolázás kívánatos előnyeit, míg az előző pontokban elősoroltakhoz képest már betartható volna, hogy a III-iktől felfele az egyes osztályoknak külön, vagy másik osztálylyal közös fogalmazási órája lenne s így határozottabban körvonalozerható lenne az ellenőrzési kötelezettség is.

8. Mintha csak nem is felekezeti iskolafentartók volnánk, tényleg van olyan B. tanterv szerint taníttató egyházközségünk, melynek nem kevés ezrekre rugó, tanügyi kiadásai daczára — egy tantermében sem jut a 26-ra menő heti óraszámából külön énekóra, hanem az az úsús van gyakorlatban, hogy a délelőtti s utáni, utolsó tanórából vesz el az osztályvezető 5—8 percet énekgyakorlásra. Eltekintve t. i. attól, hogy népisk. szervezetünk szerint ezen tanórákat is teljesen az illető tantárgynak szentelni s mégis minden hazabocsátás előtt énekeltetni köteles: mi sem természetesebb, mint hogy ily abusus mellett jó énekes gyülekezetet nevelni lehetetlen, mit szomorú példák is igazolnak.

Miért is felettebb kívánatos és az előbbiek szerint meg is valósítható, hogy a III-iktől felfele külön, vagy másik osztálylyal közös énekóra illesztessék be az órarendbe és így ne csak az illető zsolttárok tömeges énekeltetése, hanem padonként ülő, vagy több-kevesebb gyermekkel való próbáltatása és az illető zsolttárok dallamához menő dicséretgyakoroltatása is kívánható legyen, mely dicséretgyakoroltatása is kívánható órákra is felvehetők lennének más irányú költemények mellett fejtegetésre és beemlézésre kiválgatva.

Török-Szt.-Miklós, 1896. szept. 10.

(Vége köv.)

Kutas Bálint,
ev. ref. lelkész.

KÖZÉLETÜNK.

A szatmári ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

Tartatott Fehér-Gyarmaton, 1896. szeptember hó 10—11. napjain. Tudvalevőleg e gyűlésen lett beiktatva hivatalába az újonnan elválasztott esperes, Biki Károly. Annál fogva Izsák Dezső e. m. gondnok mellett Beczkes József legidősebb tanácsbíró foglalta el kezdetben a társelnöki széket, s mondá el a gyülekezet közös éneklése után buzgó megnyitó imáját.

Majd e. m. gondnok jelenté az esperesválasztás eredményét, a mint már e b. lapok olvasói előtt is tudva van, hogy t. i. 69 érvényes szavazatból Biki Károly györgyteleki lelkész kapott 51 szavazatot (épen annyit, mint Szarka Boldizsár annak idején), e szerint egyházaink többsége őt választá meg az esperesi diszes állásra. A távollevő, elválasztott esperes háromtagu bizottság élén a gyűléstagnak eljenzése közben jó a gyűlés színhelyére, e. megyei gondnok rövid, szívélyes szavakkal üdvözli, fölkéri esküje letételére. Megtörténik. Erre az elválasztott esperes megtartja székfoglaló beszédét. Meleg szavakban köszöni meg a felé fordult bizalmat; sablon-szerű programbeszédet tartani nem akar, mert, — úgy mond — az esperesi székben nem szónokolni de cselekedni akar. Hanem ezért a *lörvény* filuma mellett, mely a tennivalókat eléje írja, terjedelmesben szól s fejt ki három fő irányban mozgó működésének alapelveit, melyek vezérlete mellett fog I. örködni istentiszteletünk hitelveink, általában gyülekezeteink vallásos-erkölcsi élete; II. az egyházak anyagi, vagyoni ügyei; III. egyházmegyénk iskolái felett. Noha váratlanul kissé hosszabbra nyult is a székfoglaló, élénk érdeklődés kísérte azt folyvást és nem egy percze keltett viszhangot a népes gyülekezetben.*

A korábban elválasztott e. m. lelkészi aljegyző is felesküdt azután, mire az esperesi jelentés következett az utóbb eltelt 5 hónap eseményeiről s végzett dolgairól. E jelentésben első helyen ama veszteségről szól meghatott hangon esperes, mely Vályi János e. kerületi főgondnok halálával ért bennünket. Ha valahol, bizony minálunk feledhetetlen lesz a tisztas férfi; hiszen miénk volt ő szívvel-lélekkel, kora ifjusága apjától élte napjának alkonyulásáig. A szíveinkbe rejtett áldó emlékezet mellett gyászlap fogja őrizni nevét jegyzőkönyvünkben s a bánatos család előtt részvétiratban tolmácsolandjuk fájó érzelmeinket.

A bejelentett lelkész- és tanítóváltozások tudomásul vétele, megerősítése után intézkedett közgyűlés a megüresült lelkészi tanácsbírószék betöltése felől; október 10-ig kell beadni a szavazatokat. Az esperesválasztás folytán szükségessé vált az időszaki tanácsba, közalapbizottság, számvevőszékbe, építetű bizottságba egy-egy tagnak választása; meg is ejtetett, azonban például az időszaki tanácsba történt választás eredménytelené lett, a mennyiben egy sajátságos incidens folytán előbb a volt póttag, majd az elválasztott rendes tag is lemondtak úgy hogy állásuk jövőre lesz már most betöltendő. A tanügyi bizottságba is választani kellett egy tagot szegény, boldogult Dóczi Imre helyére; megválasztottuk kiváló tanítóink egyikét: Farkas Antal tiszta-kóródi tanítót.

A számvevőszék jelentéséből sajnosan értesült egyházmegyénk ujjlag, hogy a tiszta-becsi és csekei dolgokkal absolute nem bir tisztára jönni számvevőszékünk. Évek

hibája, évek mulasztása: ime, évek munkája által sem hozható helyre. Csekébe most egymásután kétszer szállt ki a számvevőszék eredménytelenül; Tiszta-Becsről nem-hogy földerítő, de homályosabbá és kuszáltabbá tevő dolgok jönnek az egyházmegye elé. Bírósághoz tétettek át az ügyek; de már itt megjegyzem, hogy a csekei ügyet nem is vette, nem vehette bíróság tárgyalás alá azon az okon, mert a bíróságnak összes tagjai foglalkoztak már — egynek kivételével — mint vizsgáló küldöttek a csekei dolgokkal; annál fogva kénytelen egyházmegyénk delegatum judicium kiküldését kérelmezni az egyházkerületől. A tiszta-becsi ügygyel is ma-holnap oda fogunk jutni.

A tanügyi bizottság jelentéséből megnyugvással értesülhetett egyházmegyénk, hogy tanügyünkben sülyedés nem tapasztaltatott; vannak igen szép számmal kitűnő, jeles tanítóink, noha természetesen vannak gyöngye erők is; hanem legalább ez idő szerint nem elegendő eredménnyel egy sem tanított. E jelentés kapcsán azonban most ismét hallanunk kellett azt az évek hosszú sora óta hangzó panaszt, hogy ha egyházi előjáróink meg is tesznek minden lehetőt az iskoláztatás érdekében, a polgári hatóság vajmi kevés támogatást nyújt, elannyira, hogy az egyházi előjáróságok szorgos igyekezetét majdnem teljesen illuzóriussá teszik föl sem vevésökkel. E betegség gyógyszerét egyházmegyénk még nem találta föl; hogy föltalálja-e valaha?!... nem tudom.

Egyébaránt tanügyi biz. elnök lett — természetesen — az új esperes, s elhatározatott, hogy az isk. év megnyitása és bezárása ünnepélyes legyen; a korpótléket a melyik egyház teheti, adja meg, a melyek nem adhatják, kérjék az államtól; *Vincze József* földesi tanító barátunk könyvei fölött majd a jövő tanügyi biz. ülés mond véleményét.

Az építetű biz. elnök jelentése után, a beregi egyházmegye indítványa a kerületi jegyzőkönyvek tárgymutatóját illetőleg, pártolól fogadtatott, s több küldött-ségi jelentés elintéztetvén, a délutáni órákban bírósági ülés volt.

De bizony nem egy tárgy maradt elintéztetlenül a másodnap gyűlésre is, a mikor tökéletesen megcsappant érdeklődés mellett déli 12 óráig tanácskozott még a bírói kar bent maradt része.

A „Tiszavidéki lelkészi kör“ indítványára ekkor lett elhatározva, hogy a lelkészi fizetés minimumának 600 frtban megállapításában nem nyugszik meg egyházmegyénk, 800 frtos minimum iránt fölir; továbbá: az ünnep első napján némely helyen tartatni szokott nyilvános multságok betiltása végett átír az alispáni hivatalhoz; és végül: a paritás kedvéért még egy világi jegyzőséget kreál (eddig egy volt) s erre a szavazatokat szinte október 10-re kéri be. Legvégül hivatalosan is jeleztetett, hogy egyházmegyénk 20 éves története még julius hóban megjelent s egyelőre kapható alantírott szerzőnél Majtison. (Ára: kebelbeli lelkészeknek, tanítóknak, egyházaknak, tisztviselőknak 1 frt, egyeseknek 2 frt. A mű terjedelme 20 ív.)

Azt mondanom sem kell, hogy első nap az esperes beiktatása alkalmából fényes bankett volt, melyen az esperes tisztelői és meghitt barátai, mintegy százan, jelentek meg, a Thury Zsigmond e. m. aljegyző előzetes és gavalléros meghívása folytán kapott belépő jegyekkel. Szokott időben Luby Géza vil. tanácsbíró, ki már a gyűlésen is meleg szavakkal üdvözölte az új esperest, poharát a beiktatott esperesre ürité, mely után még

* Lapunk legutóbbi számában egész terjedelmében közöltük. Szerk.

nem egy lelkes poharas köszöntő következett, legtöbbje az esperes személyére vonatkozólag, — míglen Tabajdi Lajos az e. m. gondnokért is, utóbbi pedig a vidék egyik legtiszteltebb r. kath. uráért, Jákey Mórért iván áldomást.

F. Varga Lajos.

A máramaros-ugocsai egyházmegye millennáris ünnepélése és őszi közgyűlése

Nagy-Szöllősen, 1896. szeptember hó 16-án és 17-ikén.

Még a múlt évben, — a mikor a most már nagyon is általánossá lett millennáris ünnepléseknek, hírét is alig hallotta az ember, — határozta el egyházmegyénk, hogy ez évi őszi közgyűlését ezzel köti össze. E határozatát valósította meg most. Nem tagadom, hogy nemcsak az ünnepély kiváló sikere, hanem azon körülmény is, miszerint ez volt eddig az egyetlen olyan ezredéves ünnepély, melyet egyházmegye rendezett, édes örömmel töltötte el nemcsak az én, hanem bizonyára minden abban résztvevő honfinak és nonleánynak szívét. Szinte csudálatos, hogy az egyházmegye ezen jó gondolata más helyen is meg nem fogamzott, vagy a nyilvánosságra való hozatal után követésre nem talált, s nekünk jutott a szerencse megmutathatni, hogy a szegény „Názáretből is támadhat valami jó.” Az lehet talán az ok, hogy másutt nem érezték a szükségét ennek úgy, mint itt mi nálunk. A délibábos rónán senki sem kételkedik a kálvinista egyház magyarságában, s ott, a hol mindenki egyformán érez a haza iránt, ennek a bizonyítgatására nincs is szükség; de itt e végeken, e már már idegenben, e kenyeret adó szent földnek kijáró kűszöbén, e tengeráradatu idegen nemzetiség között láthatólag is dokumentálni kell azt, hogy mi par excellence nemzeti egyház vagyunk.

Ennek akart kifejezője lenni ez ünnepély, s hála Istennek, hogy a körülmények úgy hozták, miszerint nemcsak a más vallásfelekezettűek, de a más nezetiségek előtt is, ez tudott lenni. Megnyitója esperesünk *Csernák István* magas szárnyalatu, s imádságnál szinte szokatlan s csakis a helyzetből kimagyarázható lelkesedéssel előadott nagyon szép könyörgése vala. Utána *Bikky Ferencz* gyulai lelkész V. Móz. 32. 7 v. alapján predikált a hazaszeretetről, szintén lelkesedéssel, de kevés alkalomszerűséggel. A templomi actus, a „Hymnus” éneklése — mit a gyülekezet állva végzett — zárta be.

Nyomban követte ezt az Ugocsamegye székházában tartott diszközgyűlés, hol a világi elnöki széket a megjelenésben gátolt gondnok helyett *Szentpáli István* legidősebb tanácsbíró foglalta el. Az esperesi ima, a helyettes gondnoki üdvözlés után *Várady Gábor* volt egyházmegyei gondnok tartott felolvasást, s hazánk ezeréves történelmi multját, s ebben egyházunk szereplését oly megragadó módon s a nálá megszokott remek ékesszólással ecsetelte, hogy a nagyszámmal megjelent közönség végül lelkes ovációkban részesíté a szereplőt, s emelkedett hangulatban hagyta el a diszgyűlést és sietett a közebedre, hol az egyházmegyei papokon és papnőkön kívül az ugocsai intelligencia is jelen volt, sőt a g. kath. ruthen egyház néhány kiváló tagját is volt szerencsénk üdvözölhetni. Mint papi banquetteken szokás, egész hosszú sorozatát halottuk itt a sikerült pohárköszöntőknek.

A ünnepélyt az egyházmegyei papi gyámintézet javára tartott s anyagilag és erkölcsileg igen szép sikerű hangverseny és táncmulatság rekesztette be. Kiváló férfiak és nők siettek e mulatság fényének emeléséhez.

Beregvármegye bájos ifju főispánja (Lónyai Sándorné) zongorajátékával, Ugocsamegye alispánjának leánya (Becsky Klára) remek énekével, György Endre tanácsbíránk csaknem egy óráig tartó s mindvégig a legnagyobb figyelmet keltő szabad előadásával tették ünnepélyünk sikerét nagygyá s hivatásához méltóvá. György Endre úr e beszéde a többi szereplőkével együtt nyomtatásban fog megjelenni, ugyanazért vele itt különösebben nem foglalkozom, csak paptársaim és egyházi ügyeink iránt érdeklődő közönségünket hívom fel arra, hogyha lelküket gyönyörködtetni, ismereteiket másutt alig feltalálható dolgokkal gyarapítani, s protestáns egyházunk magasztos hivatását a maga egészében megismerni óhajtják, e kis füzetet megszerezni annak idején el ne mulasztják.

Másnap (szept. 17-én) volt a tulajdonképeni közgyűlés, kevés és többnyire csak egyes egyházakat érdeklő tárgysorozattal. Az új világi jegyző *Szentpáli Miklós* tett hivatalos esküt, s foglalta el székét. Az esperesi jelentés olvastatott fel, mely különösen jótékony adakozásokban tüntet fel örvendetes képet, de van szomorú háttere is. Ot egyházban, köztök a tekintélyes Salánkon tanítóhiány miatt szünetelt a múlt évben a tanítás. Szomorú dolog, hogy e miatt egyházaink iskoláik államivá tételével keresik a bajból való kibontakozást. E gyűlés is megadta Fekete-Ardónak e nemü kérelmét.

Igen rövid időn 5-ik eset ez egyházmegyénk területén. Csak legalább ezzel vége lenne, de nagyon félő, hogy még folytatása következik.

A többi tárgya tisztán helyi érdekűek voltak, kivételt csak a szatmári egyházmegye átirata tett, a mely felett némi vita indult meg a szatmáriak mozgalmát nem pártolól, s már-már napi rendre tért e felett a közgyűlés, midőn György Endre indítványára abban állapodott meg, hogy a jövőben előforduló hasonló esetekben való biztos tájékozás szempontjából kérje fel egyházmegyénk a kerületet, miszerint e dolgot újra napirendre tűzvé mondja ki, hogy mikor tekinti az esperesi hivatalt akként megüresedettnek, mikor helyettesítésre van szükség.

Végül a tengernyi kérvényt, mely a mi szegénysegünkben igen természetes, pártolól ajánlottuk a különböző segélyeket osztó bizottságoknak.

M.-Sziget, 1896. szept. 19.

Szikszay Zoltán.

A nagykikindai missió fejlődése,

Református egyházi és magyar nemzeti érdekeinknek igyekeznek szolgálni itt a délvidéken az 1887-ik év óta lefolyt 9 éven keresztül a nagykikindai református missiói egyház.

Igyekezettünket a jó Isten segítő kegyelme is megáldotta és pedig — elmondhatjuk — sokkal inkább, mint magunk is, bárki kezdetben remélette.

Hatást, életet igyekezett kelteni úgy a maga szűkebb körében, a saját hivei között, mint szélesebb körökben is, az idegen felekezetű, és nyelvű lakosság körében. E tekintetben mindazon eszközöket alkalmazásba vette, a melyek csak vallás erkölcsi hivatásunknak és anyagi erőnknek megfeleltek. Az isteni ige erejét nagy területen, sok helyen érezhetővé, ösmeretessé tette — oly területeken, és oly emberek között, — kik annak mivolta felől teljes tudatlanságban éltek, vagy azt sok éveken keresztül nélkülözték. Hittestvéreink között — kik itt szétszóródva élve, egymást nem ösmerték, —

az összetartozandóság s szeretet áldásos erejét felébresztette. Az idegenek részéről irántunk táplált sok balgatag s képtelen vélekedést eloszlato, s azoknak hozzánk való közeledését, irántunk való meleg érdeklődését előmozdította. Nagy-Kikindán az anyagyülekezet kebelében öt év óta működik népiskolájával, melyben saját gyermekeinken kívül más vallású, és nem magyar ajkú gyermekek sokaságát tanítja hazafias szellemben.

Az eddigi törekvések egyik legszebb sikerét azonban múlt vasárnap, szept. 13-ik napján érte el, a miről e b. lap mélyen tisztelt olvasói előtt is kívánatosnak tartom megemlékezni a következőkben:

Szeged és N.-Kikinda között fekszik a 3500 oláh lakost számláló *Valkány* község. Ide Makórol körülbelől 60 ref. család költözött át mintegy 200 lélekkel. Hogy ezen ref. magyarság itt az oláhok között el ne pusztuljon, hogy a növekedő s itt magyar iskolát nélkülöző gyermekek, vallásunk ösmerete és hazafias szellem nélkül ne maradjanak, — elhatároztuk — mert hiszen lelkiösmeretünk is kényszerített reá — itt egy ref. felekezeti népiskola létesítését.

A feladat szép volt ugyan, de nem könnyű. Hol vegyünk építési költséget és miből fizessük a tanítót? Ez volt a nagy kérdés.

Az első kérdés megoldásánál az egyházmegye jött segítségül, a mely kérésünkre biztosított bennünket, hogy egy 2000 forint terjedő kölcsönnek kamtjait fedezni fogja vagy gondoskodik róla addig míg ez összeg tökésegély által megnyerhető lesz.

A még hiányzó összeget részben az egyháztagok fogják összeadni, részben kegyes adományokból nyert az fedezetet. Egyházak, városok, községek, egyesek 620 forintot adtak a nemes célra.

A szép, tágas tantermet — mely egyszersmind imaházul is szolgál — és a tanítói lakást magába foglaló csinos épület telekkel együtt 3000 forint körüli összeget vett igénybe.

A tanító fizetését részben államszegélylyel óhajtuk biztosítani, erre nézve már a kérvény illető helyre elküldetett.

Annyi sok baj, nehézség, akadály legyőzése után e hó 13-án a már teljesen elkészített hajlék ünnepélyesen át lett adva magasztos céljának.

A valkányi hívek teljes számban, nagy örömmel ünnepelték meg e napot; de eljöttek az ő örömeikben osztozni mások is. Egyházaskér, Csóka, Mokrín, Ó-Besenyő is küldtek résztvevőket. De legtöbben mentek ki Nagyikindáról, honnan a ref. egyház részéről 8, az ág. ev. közül 3, a r. kath. közül 2 és az izr. közül 2, — tekintélyes egyénekből álló társaság emelte az ünnepély fényét. Többen levélileg vagy sürgönyileg nyilvánítottak meleg érdeklődésüket s lelki jelenlétüket, mint p. o. Szabó János esperes, dr. Hajnal István, Filó Lajos és Kovács Lajos n.-kőrösi lelkészek, a szentesi ref. egyháztanács stb.

Az egyházi felavató szertartást Fekete Gyula lelkészen kívül Futó Zoltán temesvári lelkész végezte, kinek szíves közreműködése nagy elismerésre és szíves köszönetre méltán szolgáltatót okot. A kiosztott úrvacsorai szt.-jegyeket 82 egyén vette magához.

Nemes hangulatban időztek együtt Valkány község különböző vallású és nyelvű lakosai a mi híveinkkel együtt az egész nap folyamán, az ünnepély hatását s a felavatott iskola és imaház létesítését szülő nagy célok felismerését vivén szét magukkal.

Áll tehát már és működik Isten jóvoltából 2 vigyázó őrszeme református egyházi és nemzeti nagy érdekeink-

nek. Hassanak és világítsanak az általok képviselt eszmék és igazságok erejével, soha nem gyengülve, de folyvást erősödve!

Áradjon ki belőlök az őket környező nagy pusztaságra jótékony, gyümölcsöző szellem; hogy itt e területet s e vidéket tekintve, amaz isteni ígélet megvalósulását mozdítsák elő: *A kicsiny ezere szaporodik, és a kevés erős nemzetségre* (Ézs. 60. 22).

Nagyikinda, 1896. szept. 15.

Fekete Gyula,
lelkész.

IRODALOM.

Dr. Luthard K. E. *lipcsei theologiai professzor* „*Előadások a keresztyénség erkölcsstanáról*” című munkája. Az eredeti német szöveg IV. kiadása után fordította Csiky Lajos debreczeni theol. tanár. Felülvizsgálta Szóts Farkas budapesti theol. tanár.

Általánosan ismert dolgot ismételnénk, ha e munka szerzőjéről és tudományos érdemeiről részletesebben szólnánk. A 73 éves agg tudós ma már a méltán megérdemelt nyugalom napjait élvezzi, de még mindig benső érdeklődéssel viseltetik a theologiai szakirodalom haladása és gazdagabbá tévése iránt s épen ez a szempont vezérelte akkor, midőn beleegyezett szóban forgó munkájának magyarra lefordításába is.

Tulajdonképen a szerző ezekkel az előadásokkal hármassorozatu és széleskörű elterjedésnek örvendő dolgozatait fejezte be. Az első ciklust kezdte 1864-ben „a keresztyénség alapigazságairól” (Apologetische Vorträge über die Grundwahrheiten des Christenthums) című felolvasásairól, melyek ugyanazon év tavaszán első és 19 év múltán 1883-ban 10. kiadásban jelentek meg s a legtöbb művelt nemzet nyelvén el vannak terjedve. A második ciklusbeli felolvasások tárgyalnak „a keresztyénség üdvigazságairól” (Apologetische Vorträge über die Heilswahrheiten des Christenthums), melyek 1867-ben első és 1882-ben már az ötödik kiadásban kerültek forgalomba. A harmadik előadási sorozat, az előbbieket sikeres berekesztése gyanánt ez a tíz felolvasás (Vorträge über die Moral des Christenthums), megjelent 1862-ben. Csiky Lajos e munka negyedik kiadásu szövegét fordította.

A tíz előadás tételcímzei ezek: I. A keresztyén morál lényege, II. Az ember. III. A keresztyén és a keresztyén erények. IV. A keresztyén ember vallásos és egyházi élete. V. A keresztyén ember élete a házasságban. VI. A keresztyén otthon. VII. Az állam és a keresztyénség. VIII. A keresztyén ember élete az államban. IX. Közművelődés és keresztyénség. X. A humanitas és a keresztyénség.

A tartalmi oeconomiából kitetszőleg, a szerző igen találóan csoportosítja azokat a vezérlő elveket és gyakorlati étel szabályokat, melyek a keresztyénség erkölcsstanának summáját alkotják s ez eljárásával egyszersmind igazolja, miszerint tárgyával teljesen tisztában van s azt vonzóvá, figyelemkeltővé, érdekesítővé is tudja tenni. Ez a mű alaki kiválósága. Tartalmi becse pedig abban határozódik, hogy semmi felesleges, vagy aprószeres szöszaporítással nem terheli az olvasót, sőt inkább mindig tárgyilagosan, méltóságos modorban, szakszerűen és alaposan halad nyomról-nyomról s nemcsak a tudósok által felfogható nyelven, hanem minden iskolázott embertől megérthető népszerű hangon beszél, a nélkül, hogy csak egy helyütt is póriássá válék.

Nagy értékű kiegészítő része a munkának a függelékül közölt jegyzettár, mely a tudományos szakirodalomban való széleskörű jártasság és alkalmazási képesség bizonyossága.

Minden tekintetben helyesen cselekedett tehát a magyar protestáns irodalmi társaság, midőn úgy intézkedett, hogy a külföldi irodalom jeles termékei közül ezt a munkát ülteti át hazai egyházi irodalmunk talajába. Ha az volt a cél, hogy fordított munkával kedveskedjék tagsági illetmény fejében, alig tudhatott volna alkalmasabb választást tenni. Ezzel azonban nem azt akarjuk mondani, hogy hasonló értékű eredeti magyar munkát is nem tudhatott volna alkotni a magyar protestáns írók egyik-másik hivatott tagja; csakis azt engedjük meg, hogy Luthardt bármelyik munkája, így ez is, méltó a lefordításra s az ezen révén történő elterjedésre. Célünk azonban inkább az legyen, hogy eredeti magyar művek létrejövetelét segítjük elő s ezen az úton mi is lépünk sorompóba a híremelt külföldi dogmatikusokkal, moralistákkal és más szakírókkal.

E tekintetben, mint könyvkiadó vállalat, legtöbbit tehetne épen az irodalmi társaság, melynek — ha szerény mérvben is — mind módja, mind hivatása van arra, hogy a hazai protestáns irodalmat istápolja s némi virágzásra juttassa.

Ha már most a fordítás minőségéről is megkérdeznék valaki, azt én általában sikerültnek s az eredeti munka becséhez méltónak nyilvánítanám. Könnyed, világos, magyaros az előadás még ott is, a hol az eredeti német szöveg czikornyásnak látszik. Nyelvbottlás, bizonytalanság, homályosság csak elvétve fordul benne elő. Itt-ott természetesen, található olyan kifejezés, a melyet magyarul másként szoktunk mondani. Például idézek egy-kettőt. Így e helyett: „A tavasz mindig gazdagabb virágokban és reményekben, mint a mennyit a következő nyár *betölthet*“ ezt mondanám: „... mint a mennyit . . . valóra válthat, vagy megvalósíthat“ (116. l.). „Mi is adunk a másoknak elég *hordani* valót“, így írnám: „*hordozni* valót“ (u. o.). Aztán e helyett: „Egyes ismereteket és *készségeket* közleni szükséges“, ezt fordítanám: „egy ismereteket és *gyakorlati ügyességet* (= Fertigkeiten).“ „*Ki lehet tanulni*“ helyett ezt mondanám: „el lehet felejtani“ (7. l.). „*Követeléseket emelni*“ helyett jobb „*követeléseket támasztani*“. „*Néplélek*“ helyett általánosabb ez: „népszellem“. „*Jogot és büntetést kezelni*“ helyett magyarosabb ez: „*jogot és büntetést gyakorolni*“ (148. l.). „*Nagyszívű ember*“ helyett inkább beszélünk a „*nagylelkű ember*“-ről.

Nehézkes mondatok az ilyenek, p. o.: „Két oldalt hordunk magunkban“, azaz kettős világhoz tartozunk (32. l.). Vagy: „Az Istennel való közösség, melybe Isten a Krisztusban mi velünk lépett s melybe az Atyában és Fiuban való hit bennünket helyez, az Istenhez való hasonlóságnak az ereje a szeretetben és a szentségben“ (20. l.). Szokatlan szólásmódok ezek: „Korunknak éles érzéke van a ténylegeshez“ (1. l.). Vagy: „egy nagy sereg külön erény“; „egy sereg külső körülmény“ (61., 110. l.). Sőt ez is idegenszerű: „Kezünkbe kell saját magunkat vennünk“ (208. l.). Ilyenforma kitételek azonban a legtöbb fordított munkában találhatók s csak sok ügygyel-bajjal lehet azokat tősgyökeres magyar mondasokkal helyettesíteni.

Ezek után a sok rendbeli irodalmi munkásságban lankadni nem tudó, fáradhatatlan *Csiky Lajos* debreczeni theol. tanárnak, a ki e jelentős munka lefordítására, és az irodalmi társaság szakavatott, ügybuzgó titkárának,

Szöts Farkasnak, a ki a magyar szöveg felülvizsgálatára vállalkozott — illő elismeréssel és méltánnyal adózva, ajánljuk a fentjelzett munkát a magyar protestáns művelt közönség buzgó pártfogásába. E. J.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

36. A nagy-ecsedí ev. ref. egyház történelmi adatai.

(Folyt. és vége.)

Pár percz mulva eloszlott a vastag porfelhő s nagy világosság támadt az egyébként homályos templomban; a torony helyén óriási nyíláson zudult be a májusi fény. Ezzel a katasztrófa mindenki előtt meg lett fejtve: a hatalmas torony összedült s csak néhány öl magas romhalmaz hirdette előbbi nagyságát.

Szerencsére tolongás nem támadt s így újabb veszély ekkor nem következett s a felnyitott déli ajtón és a rom tetején halálsápadtan, reszketve oszlott ki a hívek serege.

A torony ledőlése, mint óriás ágyú döreje meg-rázkódtatta nemcsak az egész községet, hanem a messze lápi vidéket is, mintha földrengés lett volna; ijedten szaladtak ki az otthon lévők házaikból s miután vizsgálódó szemek a toronyt hasztalan keresték, rohanva futottak a templom felé, hol sirva keresték övéiket, míg az egymásra találtak örömmel adtak hálát Istennek a menekülésért.

Kezdetben óriási veszély hire terjedt el s nem tudták megállapítani a hallottak számát, mert a kik a templomban voltak, a félelemtől s porfellegtől körül sem tekinthettek. Majd kitünt, hogy olyanokat is a romok közt hittek, kik ekkor a templomban sem voltak, másokat pedig élve, sértetlenül húztak ki buvó helyökből, kik a rémület hatásá alatt megzavarodva, görcsösen ragadták meg a gerendát, mely alá buvtak s mint a vízbefulót, erővel kellett kivonszolni.

Legelőször a templomban fedeztek fel hallottat. Az állásból még ott lévő vastag gerendák ledülvén, két mellette ülő asszonyt halálra ütöttek.

A toronyban három gyermek volt fenn a ledüléskor. A szokatlan ingadozást észrevéve, egyik a lépcsőkön akart menekülni, míg a másik kettő nyugodtan ült a templom padlásához bejáróul készített ajtó küszöbén. A lépcsőkön lerohanót a torony romjai temették el, míg a másik kettő életben maradt Isten csudálatos gondviselése folytán, habár mindkető a romokkal együtt alácsuszott. (Ma is él mindkettő: Murguly Lajos és Nagy Lajos.)

Egy asszony épen a torony alatt ülven szintén áldozatául esett a szerencsétlenségnek.

Az anyakönyvben következők vannak beírva, kik „a ledült torony romjai által üttettek halálra“: Labonczi Sára, Biró Istvánné 66 éves, Varga Mária, Rulyáki Imréné 58 éves, Molnár Julianna, Bakos Gáborné 28 éves és Ötvös András hasonló nevű fia, (életkora 10 év lehetett.)

Ez utóbbi volt az a szerencsétlen fiúcska, ki a toronyból a katasztrófa percében a lépcsőkön leszaladni akart s kinek hulláját 14 nap mulva találták meg. Számosan voltak, kik megsérültek de kiépültek.

Elborzad az ember még gondolatára is, hogy mi történt volna, ha a kontár tervezet szerint a templom kőboltozata elkészül? Kétségkívül nem 4 áldozattal lett volna, hanem az egész ott lévő gyülekezet.

Itt még nem végződött be a csapás sorozata.

A torony helyén maradt nyílás be nem csináltatván, a nyári zivatar a tető alá toluhatván, a pléhet féloldalon leszakítva messzire eldobta.

Jött aztán a határt nyáron is elborító vizes évtized, 1873-ban a kolera, miközben az utolsó falat kenyeret is felemésztette a templom építési adósság behajtása. Inséges napok, midőn 1880 körül az egyház egyik elhasadt harangja is dobszóra került!

1887-ben lélegzett fel először szorongató helyzetéből az egyház, midőn végre 22 frt 25 kr. pénztári maradvány volt.

Jelenleg, mint hangya a morzsákat — gyűjtjük filléreinket a ledőlt torony felépítésére s a templom rendbehozatalára. Eddig összegyűlt mintegy 19 ezer forint. Isten segítségével a millennium alatt szándékozunk befejezni az építkezést.

XX. A régi dicső korról beszélnek az egyház klenodiumai is.

Van egy ezüst masszív talpas pohár, aranyozva, közepén hat küllőszerű kiágazással, melyeknek zománczott végein A. D. 1634. olvasható.

Ennek megfelelő a négyszögű, szokatlan vastag, virágos kék selyem asztalterítő, körül arany rojttal s aranyal ékített kivarrással, melynek egy-egy oldalhossza 2.02 méter s körül színes selyemmel ez idézet himezve: „URAM KICZODA LAKOZIK AZ TE SATORODBAN ÉS KICZODA NYUGSZIK MEG AZ TE SENT HEGYEDEN, AZ KI TOKELETESSEGEDBEN JAR EL IGASSAGOT CZELEKEDIK ES IGASSAGOT SZOL AZ O SZIVEBEN PSL. XV. VARTUK O ISTEN AZ TE IRGALMASSAGODAT AZ TE TEMPLOMODNAK KOZEPETE PSL. XLVIII.“ Középen G. I. K. 1639.

1863-ban még meg volt az egyház tulajdonában a kenyérszító tányér is a közetkező felirattal: „Az Ecsedi református Ekklesiahoz Papp János uram adta Isten dicsőségére ezt a tányért 1688.“

A többi számos urasztali szerek közül megemlítenők: Fehér Mihály és Nyiri Mária ajánlatából 1859-ben adott kék kasmír terítő és egy értékes kézimunka (selyem terítő) melyet készített E. Kovács Etelka (Koloszvárt) s az urasztalához ajándékozta 1893-ban Özv. Kovács Mihályné sz. Kereszturi Juliánna; valamint egy újabb koru ezüst serleg következő ajánló sorokkal: „A Nagy-Ecsedi Ev. Ref. Egyháznak, Hívei közzé tartozása édes érzetében E. Kovács Gyula Koloszvárt 1883. Aug. 20.

XXI. Ide iktatom az ecsedi lelkészek neveit, a mint az anyakönyvekből és más okmányokból kikutathattam:

1567. Czeglédi Ferencz. (Lampe 214, 217. Bod P. Hist. Hung. Eccl. I. 347. 1.). 1600. Monai János (1577-ben iratkozott be Wittembergbe. 1603. febr. 16-án mint ecsedi lelkész püspökké választott a dengelegi zsinaton). 1604. Hodászi Lukács (1580-ban iratkozott be Wittembergben s a következő évben seniora volt a coetusnak ugyanott. 1660-ban mint debreczeni lelkész és esperes volt jelen a tasnádi zsinaton. 1604. febr. 22-én mint ecsedi lelkész választott püspökké. Később ismét Debreczenben működött s halt meg. 1604. febr. 23. Czeglédi János ordináltatott Ecsedre, 1629-ben esperes. 1646. Dobrai Bálint. A szatmárnémeti közzsínaton, mint Bethlen István és Péter udvari papja az ecsedi várban — volt jelen, 1681-ben esperes, aztán peeri pap lett. 1646. Péterfalvi István (Szirmai I. 57. lap). 1650—60 körül Kovásznai Péter. Előbb főnyi, aztán ecsedi és váradai pap, 1668—73-ig erdélyi püspök (Bod. Sz. Sz.

Policarpus). 1661. Várallyai G. Lőrincz esperes, Báthori Zsófia által később elüzetett. 1666. jul. 4. Körmendi Péter ordináltatott Ecsedre a szathmári zsinaton. 1671. jun. 7. Kőrösi Gergely ordináltatott Ecsedre a debreczeni közzsínaton. 1679. Váry János (községi levéltár). 1686. aug. 11. Losonczy András ordináltatott Ecsedre az avasujvári zsinaton. 1689. jul. 3. Kondorosi János ordináltatott. Ecsedre, Ny.-Bátorban tartott zsinaton. 1695. Sárhegyi Mátyás (Szirmai. II. 73. lap). 1696—1705. Szathmári R. István. 1705—1710. Debreczeni Kató János hic obiit. 1710. Szatmári János. 1711. Nagyari András. 1712. Turkevi János. 1721. Jászfalvi J. György. 1722. Nagyari Márton. 1739. Dobronyi T. István. 1743. Pávay András. 1747. Homoki Pál. 1748. Pávai András. 1752. Kardos György. 1760. Sályi Mihály. 1764. Kardos György. 1766. Pávai András hic obiit. 1787. máj. 22. Czeglédi Mihály ordináltatott Ecsedre. 1792. Pávai István. Migravit in Eccliam Ákos. 1794. Ujvárosi István. 1795. Biró György. 1796. Mátyus István migravit in Eccliam K. Darósz. 1798—1802. Aranyi István Migravit in Eccliam Gencs. 1802—1806. Sarkadi Nagy Mihály migravit in Eccliam T. Szarvad. 1806. Thamási Sámuel hic obiit. 1806. Sepsí Köröspataki Költő László. 1809. Pávai István. 1836—44. Hajós Nagy Károly. 1844—1855. Miskolczi Szigyártó György. Itt halt meg. 1855—1857. Kovács Zsigmond helyettes lelkész. 1857—1887. Kovács Mihály. Itt halt meg. 1887—1888. Havas Gyula helyettes lelkész. 1888-tól Berey József.

XXII. Végül álljon itt néhány statistikai adat:

1648-ban volt N.-Ecseden 118 háznép, K.-Ecseden 39 háznép. 1780 körül N.-Ecseden 117 család 800 lélek, Kis-Ecsed: Desolata sui memoriam reliquit. 1801. N.-Ecsed 840 lélek. Mig az 1890-ik évi népszámlálákor 2684 ref. lélek találtatott Kis- és Nagy-Ecseden.

Berey József.
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Főt. Kiss Áron ev. ref. püspökünk f. hó 25-én a Vaskapu megnyitási ünnepélyére utazott el.

— Főt. Kun Bertalan, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület nagyérdemű püspöke a következő október hó első napjaiban fényes ünneplés tárgya leend Sárospatakon, az egyházkerületi közgyűlésen 30 éves püspöki hivataloskodása alkalmából Az ünneplésben részt vesz a sárospataki ref. főiskola is. A gondviselés kegyelméből ép lelki- és testi erővel érte el a szeretett főpásztor e hosszú hivatalokort s töltötte be egyuttal életének 80-ik évét. Igaz tisztelettel kívánunk még éveket az évekhez és munkaerőt az ünneplőnek egyházunk javára és dicsőségére!

— A mezőturi templom felavatási ünnepén főt. Kiss Áron püspökünk is megjelent Joó István egyházker. középisk. felügyelő társaságában s aktív részvételével járult a nevezetes ünnepség fényének emeléséhez.

— A gályarabok szobra körül, mely a mult évben állítottatott fel Debreczenben a nagytemplom és kollegium között lévő emlékkertben özv. Hegyi Mihályné bőkezűségéből, — kegyeletes ünnepély ment végbe a szobor leleplezésének évforduló napján, a mikor Kovácsy Kálmán hittanhallgató sikerült beszédben eleveníté fel a gályarabok emlékezetét, Jánosy Zoltán segédlelkész pedig szép alkalmi ódájának hatásos előadásával gyönyörködteté a jelenlevőket.

— **A debreczeni róm. kath. leányiskola versenyétől féltik** némely egyházi lapjaink a mi ev. ref. felsőbb leányiskolánkat. Azt híresztelik ugyanis, hogy a ref. növendékek tömegesen iratkoztak be most a tanév elején e temesvári apácák vezetése alá adott s ujonnan szervezett kath. leányiskolába. Nem vagyunk hajlandók ugyan megijedni a képzelt veszedelemtől; azt sem tudjuk, hogy milyen mérvű a ref. növendékeknek a kath. intézetbe való belépése. Annyit azonban gondolunk most és éreztünk már előbb is, hogy némely tekintetben több prudenciát követelnének érdekeink leányiskolánk ügyének intézése körül. Különösen helytelennek tartjuk a felettebb magas tandíjakat, melyek még az évről-évre szedett beiratási díjakkal is fokoztatnak. Ha a debreczeni egyház magáénak akarja tekinteni ezt az intézetet s dicsekedéssel szeret arra mint sajátjára rámutatni, akkor ne igyekezzék a fentartási költségek igen jelentékeny részét a növendékek tandíjai által fedeztetni. A dicsőséget nem adják ám ingyen, még kulturális téren sem; felekezeti felső leánynevelésünk pedig nem éri el kitűzött célját, ha csak a vagyonosabbak által teszszük azt megközelíthetővé. Aztán, hogy egyebet ne említsünk, az a testet-lelket megőző és egészen sterilis agyoníratása a növendékeknek, a mi némely osztályokban tapasztalható, szintén paedagógiai megfontolást érdemelne. Sokkal jobban ismerjük és becsüljük ez intézet igazgató és tanítószemélyzetének értékét, semhogy az intézett versenyképességében csak egy pillanatig is kételkedni tudnánk. De apróbb és könnyen elhárítható hiányok által ne bénítsuk meg e jóra való és igen fontos misszióval bíró iskolánk áldásos működését.

— **Megtagadott kérelem.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter a debreczeni főiskolának és több kerületbeli gymnasiumnak azt a kérelmét, hogy az országos tanári nyugdíjintézetbe fizetendő tanulói díjak az 1894/5. tanévről engedtesse el, a mint ezt előre lehetett látni, nem teljesítette.

— **Az erdélyi egyházkerület igazgató tanácsa** azzal a kérelemmel járult a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, hogy a kolozsvári ev. ref. theologiai intézet mellett protestáns tanárjelöltek számára berendezett internatust állami segélyben részesítse. A miniszter kilátásba helyezte a segélyt, mert a szóban levő intézet nemcsak felekezeti, hanem állami érdekeket is szolgál, tekintettel ama körülményre, hogy az erdélyi részeken számos protestáns középiskola áll fenn, s hogy országszerte épen protestáns tanárjelöltekben mutatkozik a legnagyobb hiány. Kolozsvárt a bölcsészeti kar hallgatóinak számához képest kellő számú tanárképző-intézeti ösztöndíj van rendszeresítve s ezen kívül a kegyes tanítórend is tart fenn rendtagjai számára bentlakással egybekötött intézetet. Hozzá véve ehhez az állami segély révén kellőleg kiegészített protestáns internatust, reméli a miniszter, hogy egyelőre még nem lesz szükséges ott a budapesti Eötvös-kollegiumhoz hasonló intézetet létesíteni.

— **A bányai ág. hitv. ev. egyházkerület** a napokban tartotta közgyűlését *Sárkány Sámuel* és *Fabinyi Teofil* egyh. ker. felügyelő elnöke alatt. A felügyelő hazafias megnyitó beszédjében rámutatott arra, hogy hazánk és az egyház sorsa jó és nehéz időkben mindig szoros kapcsolatban volt egymással; hogy a prot. egyház az alkotmánynak és szabadságnak mindig hű támasza volt. A püspöki jelentés szerint az egyházpol. törvények áldatlan hatását tapasztalni nem lehet, hiszen káros hatása csupán a stólánál mutatkozik, de ez is idővel ki fog egyenlítődni.

— **Pápai főiskola** ujonnan választott tanárai: *Makay István, Sarudy György, K. Tóth Pál* és *Bencze Zsigmond* a legközelebb tartott egyházkerületi közgyűlésen tették le hivatali esküjüket s tartották meg az utóbbi kivételével székfoglaló értekezéseiket.

— **Középiszkoláink segélyezése.** A felekezeti, törvényhatósági és községi középiskolák segélyezése címén a kultuszminiszter jövő évi költségvetésébe 458,100 frtot vett fel, 54,100 frttal többet, mint a múlt évben. A többi közt a következő középiskoláink dotációját is emelte a miniszter: a kisujszállási főgymnasiumét 10,000 frtról 12,000 frtra, a m.-szigeti főgymnasiumét 11,000 frtról 12,000 frtra, a szatmári főgymnasiumét 8000 forintról 10,000 frtra.

— **A közoktatási tanácsból.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy az országos közoktatási tanácsnak a királytól jóváhagyott szabályzata f. é. okt. 1-én életbe léptetessék. Ennek kapcsán a miniszter az átmeneti teendők ellátásával megbízott elnökséget elismerő köszönetének kifejezése mellett felmentette s egyidejűleg *Sebestyén Gyulát*, a budapesti VI. ker. állami polgári iskolai tanítónőképző-intézetnek igazgatói címmel és jelleggel felruházott rendes tanárát e minőségében az orsz. közoktatási tanácshoz a titkári teendők ellátása végett ideiglenes szolgálattételre berendelte.

— **Pályázati határidő meghosszabítása.** A szatmárnémeti ev. ref. főgymnasiumnál miniszteri kinevezés útján betöltendő — s ezen lapnak f. évi szeptember 5-én megjelent 36. számában közzétett pályázati hirdetés határideje *f. évi október hó 30-ig* meghosszabbították. Szatmár, 1896. szept. 25-én. Az igazgatótanács.

— **Előfizetési díjjal hátralékban levő olvasóinkat** tisztelettel felkérjük, hogy a hátralékot szíveskedjenek **mielőbb** beküldeni a kiadóhivatalhoz.

TARTALOM-JEGYZÉK: A mi érdekeink. B. L. — Gabna-szedés után. Nagy Sándor. — T a n ü g y : A református népiskola. Vincze József. — Egyházkerületi, elemi B. tantervünkhöz. Kutas Bálint. — Közéletünk: A szatmári ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése. F. Varga Lajos. — A máramaros-ugocsa egyházmegye millennáris ünneplése és őszi közgyűlése. Szikszay Zoltán. — A nagyikindai missió fejlődése. Fekete Gyula. — Irodalom. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében levő egyházak történetéhez: 36. A nagy-ecsed i ev. ref. egyház történelmi adatai. Berey József. — Különfélék.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázati határidő-meghosszabbítás.

A 36-ik számban közölt *tizza-kürti ev. ref. orgonista kántortanítói* állomásra hirdetett pályázat határideje, melylyel tisztességes lakáson kívül legalább is 536 frt értékű fizetés van öszekötve — *október hó 18. délelőti 10 óráig* meghosszabbították. Mikorra a kérvények alulírotthoz beadandók.

Szolnok-Tisza-Kürt, 1896. Szept. 20.

Szűk Károly,
ev. ref. lelkész.